

Завгородній В. А.

кандидат юридичних наук
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 340.14

ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ЇХ СПІВВІДНОШЕННЯ З ПРЕЦЕДЕНТАМИ

Досліджено питання щодо сутності правових стандартів, які визначені в рішеннях Європейського Суду з прав людини, як джерел права, їх ознак, значення та функцій, а також співвідношення з правовими прецедентами.

Ключові слова: правовий стандарт, рішення Європейського Суду з прав людини, джерело права, правовий прецедент, тлумачення права.

Постановка проблеми. Правові стандарти Європейського Суду з прав людини (далі – Суд) займають особливе місце серед джерел права, якими керується Суд у процесі розгляду скарг, що надходять до нього. Правові стандарти є результатом тлумачення Судом норм Конвенції і Протоколів до неї стосовно обставин конкретної справи, ставленням Суду до певної правової проблеми, що виникла у зв'язку з розглядом фактичних обставин поданої скарги. Оскільки текст Конвенції відрізняється стислістю і лаконічністю, а права і свободи, закріплені в цьому регіональному міжнародно-правовому акті, сформульовані так, щоб уникнути занадто точних визначень їх змісту, правові стандарти Європейського Суду покликані заповнити цю прогалину, розкриваючи зміст відповідних прав і свобод людини з точки зору Конвенції.

Таким чином, значення правових стандартів Європейського Суду з прав людини обумовлене тим, що вони є ключем до розуміння суті і змісту Конвенції в цілому, а також окремих прав і свобод людини, гарантованих цим міжнародно-правовим актом. Відповідно, дослідження особливостей правових стандартів Європейського Суду є актуальним питанням сучасної правової науки.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Правову природу рішень Європейського Суду з прав людини розглядали у своїх працях такі сучасні українські правознавці: К.В. Андріанов, А.С. Беніцький, В.Г. Буткевич, О.Ю. Водянніков, Ю.Є. Зайцев, В.А. Капустинський, В.В. Костицький, М.В. Мазур, В.Т. Маляренко, П.М. Рабінович, В.С. Стефанюк, С.Р. Тагієв та інші, а також російські фахівці Є.С. Алісієвич, А.С. Григорян, Б.Л. Зімненко, М.М. Марченко, О.І. Тіунов, С.М. Оганесян та інші. Однак питання щодо правових стандартів, що вироблені в рішеннях Європейського Суду з прав людини, як джерел права, їх значення та функцій, а також співвідношення з правовими прецедентами залишаються малодослідженими та потребують подальшого наукового аналізу.

Метою даної статті є дослідження поняття, сутності та ознак правових стандартів Європейського Суду з прав людини та їх співвідношення з правовими прецедентами.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж дослідити особливості правових стандартів Європейського Суду, на наш погляд, доцільним є з'ясувати основні підходи до розуміння самого поняття «стандарт» та «правовий стандарт».

В юридичній енциклопедії під стандартом (з англ. *standart* – норма, зразок, модель) розуміється документ, що встановлює для загального і багаторазового застосування правила, загальні принципи або характеристики, які стосуються діяльності чи її результатів, з метою досягнення оптимального ступеня впорядкованості у певній галузі. Приймається в установленому порядку на основі консенсусу. Стандарти міжнародні – це міжнародно-правові норми і принципи, що закріплюють стандартизовані правила поведінки суб'єктів міжнародного права у тих чи інших сферах міждержавного співробітництва. Стандарти міжнародні існують у галузі захисту прав людини та інших сферах, встановлюють певні мінімальні вимоги, дотримуватись яких повинні всі держави, містяться у міжнародних договорах та інших джерелах міжнародного права [1, с. 614-615].

Європейська практика, на основі якої впроваджуються правові стандарти, свідчить про наявність як обов'язкових стандартів, так і стандартів, що мають рекомендаційний характер. Обов'язкові правові стандарти знаходять своє вираження у правових нормах, що зобов'язують до належної поведінки. Саме цей аспект стандартів багато в чому визначає загальний напрямок розвитку правової системи, оскільки за своєю правовою природою такі норми належать до норм-принципів, а, отже, мають установчий характер. Необов'язкові стандарти, що мають рекомендаційний характер, є породженням міжнародного права ХХ століття, коли «швидкість» їх розвитку не збігалася з можливостями та бажаннями окремих держав [2].

На думку Дж. Кокота, виникнення правового стандарту в деяких випадках подібне до виникнення міжнародного звичаю: спочатку зароджується практика, яка повторюється протягом певного періоду часу, а згодом за цією практикою визнається сила юридичної норми [3, с. 24].

Відкритим залишається питання, в який момент норма вже існує і може бути застосована, а в який момент це ще розумна практика. Ні теорія, ні практика відповіді на це запитання не дали. Це залежить від того, якої сфери стосуються стандарти і яка інституція прийняла (розробила, визначила) такі стандарти. Проте переважна більшість сучасних стандартів у праві стала наслідком прагнення створити правопорядок *sui generis*. У зв'язку з цим правовий стандарт інколи виникає як *consensus omnium*, тобто загальноприйнята база для функціонування певного правопорядку, як це стало із Загальною декларацією прав людини 1948 р. Зрештою, правовий стандарт може стати наслідком реалізації певної правової доктрини на нормативному рівні [2].

У науковій літературі дослідження правового стандарту часто здійсню-

ється через аналіз сутності поняття «міжнародно-правовий стандарт» та «міжнародний стандарт». Так, з позиції А.С. Григоряна, «міжнародно-правовий стандарт у сфері захисту прав і свобод людини» – це результат тлумачення універсальною (регіональною) міжнародною міжурядовою організацією норми міжнародного права у сфері захисту прав і свобод людини, що визначає масштаб поведінки держав-учасниць таких організацій при реалізації тлумаченої норми міжнародного права, який може міститися як у рішеннях цих організацій, так і в судових постановках міжнародних судів цих організацій, застосовується державами в їх внутрішньодержавній законотворчій, виконавчій і судовій діяльності, є обов'язковим і зумовлює «опосередковану» відповідальність за його ігнорування, аналогічну тій, яка має місце у разі порушення тлумаченої ним норми міжнародного права [4].

На думку Є. Кубко, «міжнародно-правовий стандарт судочинства» – це встановлені нормами міжнародного права й відображені у рішеннях міжнародних юрисдикційних органів процесуальні правила здійснення судочинства, які визнані національною або міжнародною правовою доктриною і мають обов'язковий характер для їх практичного застосування [5, с. 23]. З позиції І.С. Демченка, європейські правові стандарти місцевого самоврядування – це певна юридична абстракція, що позначає сукупність принципів і правових вимог до організації та функціонування місцевого самоврядування, які були розроблені переважно у рамках європейських регіональних організацій. Вченим встановлено, що категорії «правовий стандарт» та «правовий принцип» співвідносяться як загальне та часткове [6].

Деякі вчені вважають, що міжнародний стандарт – це своєрідний кодекс прав людини в міжнародному праві [7], інші вказують на те, що міжнародні стандарти в галузі прав людини – це міжнародно-правові тобто такі, що впливають з норм міжнародного права, обов'язки держав [8].

Вважається, що під функціями міжнародно-правових стандартів у сфері захисту прав і свобод людини слід розуміти конкретні види діяльності, які вони здійснюють у рамках свого призначення.

В.Ф. Цепелева і Н.І. Амрахова наголошують на тому, що «міжнародно-правові стандарти у сфері захисту прав і свобод людини» виконують такі функції: 1) встановлюють перелік основних прав і свобод, що є обов'язковими для всіх держав-учасниць; 2) визначають зміст кожного права і кожної свободи, які надалі на основі цього конкретизуються в інших міжнародних або внутрішньодержавних (національних) нормативних актах; 3) закріплюють коло зобов'язань держав по визнанню, забезпеченню і захисту відповідних прав і свобод людини; 4) називають умови і в результаті формують механізм користування правами і свободами» [9].

Виходячи з призначення «міжнародно-правових стандартів у сфері захисту прав і свобод людини», можна дійти висновку про те, що сферою їх реалізації є національна правова система тієї або іншої держави. У зв'язку з цим актуальною є думка С.М. Оганесяна про те, що «міжнародно-правові стандарти у сфері захисту прав і свобод людини» повинні трансформуватися в наці-

ональні законодавства [10]. Аналогічною за своєю суттю є і позиція О.І. Тіунова, який говорить про те, що «міжнародно-правовий стандарт» є деяким масштабуванням законодавчого регулювання різних країн [11].

Аналіз наукових позицій вчених щодо сутності поняття «міжнародно-правовий стандарт» вказує на те, що на сьогодні поки що відсутній єдиний підхід до його розуміння, однак слід зазначити, що його появу пов'язують з результатами діяльності певних міжнародних інституцій. Тому, на наш погляд, найбільш правильною є позиція вчених, які під європейськими правовими стандартами розуміють правові стандарти, вироблені практикою Європейського Суду з прав людини по застосуванню і тлумаченню Конвенції. Хоча сам Суд не використовує терміна «правові стандарти», вони завжди містяться в мотивувальній частині рішення або постанови, що іменується «Питання права» [12].

Слід зазначити, що правові стандарти, які розробляються Європейським Судом самостійно, ним же і застосовуються за власним розсудом, однак при цьому враховуються положення універсальних і регіональних міжнародно-правових актів у сфері прав людини і практики їх тлумачення наднаціональними судовими органами.

Будучи ключем до правильного, з точки зору Конвенції, розуміння сутності конкретного положення цього міжнародно-правового акта, правові стандарти Європейського Суду дозволяють розв'язати проблему відмінностей у тлумаченні відповідних норм Конвенції і Протоколів до неї, зняти виникаючу неоднозначність у визначенні суті окремої норми, закріпленої в Конвенції, вказуючи на єдиний можливий варіант тлумачення конкретних положень, що відповідає духу і букві Конвенції.

У процесі розгляду скарг Європейський Суд завжди керується виробленими ним самим правовими стандартами з урахуванням найбільш важливих позицій, що містяться в універсальних міжнародно-правових актах про права людини. Цим пояснюється важливе їх практичне значення, якого вони набувають при складанні звернень до Європейського Суду.

Наприклад, у справі «Гусинский проти Російської Федерації» заявник, зокрема, стверджував, що взяття його варту і слідство являли собою дії, що принижують його гідність, тобто мало місце порушення статті 3 Конвенції (заборона катування). Проте Європейський Суд не погодився з ним і в рішенні з питання про прийнятність скарги вказав, що поведження з особою повинне досягти хоча б мінімального рівня жорстокості, щоб вважатися катуванням відповідно до статті 3 Конвенції. Цим рішенням Європейський Суд підтвердив висловлену ним раніше правову позицію стосовно скарг на порушення статті 3 Конвенції, згідно з якою, щоб погане поведження було порушенням статті 3, воно повинне досягти мінімального рівня жорстокості, який визначається виходячи з усіх обставин конкретної справи, зокрема, з тривалості, характеру і наслідків дії на фізичний і психологічний стан здоров'я жертви такого поведження [13].

Правові стандарти Європейського Суду формуються поступово, доводя-

чи свою життєздатність у процесі правозастосовної діяльності Суду. Як правило, вони є узагальненням практики Суду, що накопичилася при розгляді скарг на порушення певних прав і свобод людини, що гарантуються Конвенцією і Протоколами до неї. Наприклад, розглядаючи численні скарги на порушення п. 1 ст. 6 Конвенцій (право на справедливий судовий розгляд) в частині розумності терміну судового розгляду, Європейський Суд виробив чотири критерії, керуючись якими він визначає, чи мало місце порушення принципу розумності цього терміну чи ні: складність справи; поведінка заявника в ході судового розгляду на національному рівні; поведінка національних судів, через які проходила справа; значення тимчасового фактора для реалізації законних прав заявника [14].

Слід наголосити на тому, що Європейський Суд не використовує в рішеннях термін «правові стандарти» для позначення свого ставлення до конкретної правової проблеми. Проте, на нашу думку, можна виокремити основні властиві ознаки, що притаманні їм.

Насамперед, це неоднократність повторення Європейським Судом одного разу висловленої правової позиції стосовно певного права, гарантованого Конвенцією. Так, стосовно права на судовий розгляд справи, Європейський Суд визначив одну і ту саму правову позицію в різних рішеннях. У рішенні по справі «Голдер проти Сполученого Королівства» Суд зазначив, що п. 1 статті 6 забезпечує кожній людині право на розгляд у суді будь-якої суперечки, яка стосується її громадянських прав і обов'язків. Вона визнає «право на суд», де право доступу, що розуміється як можливість ініціювати судочинство у цивільних справах, складає лише один з аспектів» [15]. У рішенні по справі «Вейт і Кенеді проти Німеччини» Судом визначено, що п. 1 статті 6 забезпечує кожній людині право на розгляд у суді будь-якої суперечки, що стосується її громадянських прав і обов'язків. Він визнає «право на суд», де право доступу, що розуміється як можливість ініціювати судочинство у цивільних справах, складає лише один з аспектів [16]. У рішенні по справі «Принц Ліхтенштейну Ханс-Адам II проти Німеччини» Суд зазначає, що п. 1 статті 6 забезпечує кожній людині право на розгляд у суді будь-якої суперечки, що стосується її громадянських прав і обов'язків. Він визнає «право на суд», де право доступу, що розуміється як можливість ініціювати судочинство у цивільних справах, складає один з аспектів [17].

У той же час неоднократність повторення не означає незмінність правових стандартів Європейського Суду, навпаки, правові стандарти знаходяться у стані постійної трансформації і уточнення під впливом умов розвитку і пріоритетів сучасного суспільства, що змінюються. Так, довгий час питання соціального захисту знаходилися поза сферою дії статті 6 Конвенції. Проте в 1993 році Європейський Суд виніс рішення по справі «Шулер-Цдрагген проти Швейцарії (скарга про надання пенсії по інвалідності), в якому заявив, що розвиток, якого зазнала юриспруденція, а також принцип рівності сторін є гарантією того, що нині діє загальне правило про те, що п. 1 ст. 6 застосовується у сфері соціального страхування, включаючи навіть питання про на-

дання соціальної матеріальної допомоги [18].

Другою характерною ознакою правових стандартів є використання Європейським Судом для позначення своєї позиції таких «крилатих словосполучень» як: «Суд нагадує, що він завжди», «Суд повторює», «У своїй практиці, що склалася, Суд» тощо. Так, наприклад, у рішенні у справі «Дикме проти Туреччини» Європейський Суд вказав: «Суд повторює, що стосовно позбавленої волі особи застосування фізичної сили принижує людську гідність і, в принципі, є посяганням на право, закріплене статтею 3 Конвенції» [19].

Третьою беззаперечною ознакою є те, що правові стандарти Європейського Суду лежать в основі аргументації та обґрунтування ухвали, що виноситься Судом, вони завжди містяться в мотивувальній частині цього рішення. Таким чином, правові стандарти Європейського Суду є відповідним підсумком діяльності Суду по розгляду скарг на порушення прав і свобод людини, що гарантуються Конвенцією або Протоколами до неї на певному етапі його діяльності.

На підставі вищевикладеного, правові стандарти Європейського Суду можна визначити як загальні правила, що підтверджені неодноразовим застосуванням, які склалися в результаті тлумачення Судом норм Конвенції і Протоколів до неї у процесі розгляду скарг на порушення прав та свобод людини, гарантованих Конвенцією і доповнюючими її Протоколами.

У зв'язку з вищезазначеним, на нашу думку, актуальним є дослідження співвідношення правових стандартів і прецедентів Європейського Суду. На наш погляд, для порівняння цих двох категорій передусім необхідно визначити, що є прецедентом з точки зору Європейського Суду.

Зміст цього поняття стосовно діяльності Суду відрізняється від англійської доктрини прецеденту, згідно з якою правовий прецедент – це документально оформлене рішення судового органу держави з конкретної справи, що є обов'язковим при вирішенні аналогічних справ у майбутньому [20, с. 196-197]. При цьому, на наш погляд, найбільш важливою є та частина прецеденту, що має назву «ratio decidendi», оскільки саме в ній викладаються норми права, що є підставою для вирішення даної справи, а також у цій частині виявляються принципи права, на підставі яких Суд ухвалює рішення у справі.

Слід зазначити, що позиція Європейського Суду щодо правила прецеденту суперечлива. Так, у рішенні по справі «Шапман проти Сполученого Королівства» Суд заявив, що не зобов'язаний наслідувати раніше винесені ним рішення, проте вказав, що все-таки наслідує принцип прецеденту і робить це «в інтересах законодавчої визначеності, прогнозованості і рівності перед законом». При цьому Європейський Суд бере до уваги зміни політичних, економічних, соціальних і культурних умов в державах-учасницях Конвенції [21].

На нашу думку, це означає, що Європейський Суд застосовує правило прецеденту в тих випадках, коли вважає це необхідним, і залишає за собою право змінювати попередньо існуючий прецедент. Так, у справі «Дела Делкур проти Бельгії» Європейський Суд розглянув ситуацію, в якій генеральний прокурор касаційного суду спочатку виклав свої міркування у відкритому судовому засіданні, а потім взяв участь у нараді суддів в якості радника

без права голосу. Суд вирішив, що в цій ситуації не було порушення п. 1 ст. 6 Конвенції. Ця позиція була змінена 21 рік потому рішенням у справі «Борже проти Бельгії». Аргументуючи зміну раніше існуючого прецеденту, Європейський Суд вказав, що сталася «істотна еволюція у практиці Суду щодо прав захисту і принципу рівності процесуальних можливостей, особливо в тому, що стосується важливої ролі, яка надається виступам у суді та збільшення суспільної уваги до справедливості здійснення правосуддя [22]. Як справедливо зазначає Л. Вільдхабер, практика Європейського Суду не дає однозначної відповіді на питання, що є прецедент: «чи може одна справа розглядатися як прецедент, або тільки серія справ, або тільки практика, яка складає звичайне право? Як слід визначати і знаходити «ratio decidendi»? [23].

Відсутність чітко сформульованої позиції Європейського Суду з цього питання не дозволяє однозначно розв'язати проблему співвідношення правових стандартів і прецедентів Європейського Суду, однак ці дві категорії об'єднують загальні ознаки. Як правові стандарти, так і прецеденти Європейського Суду: містяться в мотивувальній частині рішень Європейського Суду; відіграють істотну роль у вирішенні питання про прийнятність скарги і розгляд звернення по суті; є результатом тлумачення Європейським Судом положень Конвенції і Протоколів до неї стосовно обставин конкретних справ; є джерелом права Європейського Суду з прав людини; змінюються, залежно від економічних, соціальних, культурних і інших змін у житті сучасного суспільства.

У той же час, як справедливо зазначає В.А. Туманов, на відміну від прецеденту, який зумовлює рішення справи по суті, правові позиції – це лише правовий інструментарій, використання якого Судом зовсім не впливає на результат справи [24].

В основі вказаної відмінності, на нашу думку, лежить, передусім, місце правових стандартів і прецедентів Суду в системі джерел права Європейського Суду, зумовлене різною правовою природою і юридичною силою цих категорій. Європейський Суд посилається на винесені ним раніше рішення для аргументації своєї позиції з конкретного питання, тобто дотримується правила прецеденту, зумовлюючи тим самим значення прецеденту як джерела права. При цьому, на відміну від правових стандартів, правило прецеденту було запозичене ним з англосаксонської системи права, тоді як система правових стандартів є результатом тлумачення Судом норм Конвенції і Протоколів до неї стосовно обставин конкретної справи.

Висновки. Правові стандарти є загальним правилом, сформульованим Судом на основі сукупності прецедентів Європейського Суду з певної категорії справ. Правові стандарти – це узагальнення практики тлумачення Судом прав і свобод людини, гарантованих Конвенцією і Протоколами до неї, яка стає правовою основою рішень Суду у відповідних ситуаціях, пов'язаних із застосуванням цих прав. Правові стандарти розробляються Європейським Судом на основі процедури тлумачення стосовно усіх прав і свобод людини, закріплених у Конвенції і Протоколах до неї. Вони утворюють систему правових стандартів Європейського Суду з прав людини.

Бібліографічні посилання

1. Юридична енциклопедія : в 6 т. /редкол. : Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К., 1998. – Т.5 : П-С. – 2003. – 736 с.
2. *Київець О.В.* Європейські правові стандарти як міжнародно-правова категорія / О.В. Київець // Європейські студії і право. – № 1(5) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eurolaw.org.ua/publications/ukrainian-journal-of-european-studies/5-2011/44-2011-12-29-14-40-03#_ftn3
3. *Kokot J.* Soft Law Standards under Public International Law / J. Kokot // International Standards and the Law. – P. 15–42
4. *Григорян А.С.* Понятие «международно-правовой стандарт в сфере защиты прав и свобод человека» / А.С. Григорян // Наука и образование: хозяйство и экономика; предпринимательство; право и управление, 2012 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.journal-nio.com>
5. *Кубко Є.* Міжнародно-правові стандарти в господарському судочинстві (методологічні питання) / Є. Кубко // Право України. – 2011. – № 6. – С. 21-28.
6. *Демченко І. С.* Європейські правові стандарти місцевого самоврядування : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Демченко Іван Сергійович. – К., 2012. – 198 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mydisser.com/ru/catalog/view/6/41/9314.html>
7. *Буткевич В.Г.* Права людини в Україні / В.Г. Буткевич // Політична думка. – 1993. – № 1. – С. 91.
8. *Черниченко С.В.* Права человека и гуманитарная проблематика в современной дипломатии / С.В. Черниченко // Московский журнал международного права. – 1992. – № 3. – С. 38.
9. *Цепелев В.Ф.* К вопросу об уголовно-правовом обеспечении международных стандартов в области прав и свобод человека / В.Ф. Цепелев, Н.И. Амрахов // Международное публичное и частное право. – 2006. – № 4. – С. 98-106.
10. *Оганесян С.М.* Понятие международных стандартов прав человека / С.М. Оганесян // Международное публичное и частное право. – 2008. – № 2. – С. 48.
11. *Туунов О.И.* Международно-правовые стандарты как фактор глобализации правового пространства / Московский юридический форум «Глобализация, государство, право, XXI век» (по материалам выступлений). – М., 2004. – С. 156-166.
12. *Алисиевич Е.С.* Система правовых стандартов Европейского Суда по правам человека / Е.С. Алисиевич // Юрист-международник. – 2006. – № 4. – С. 44-49.
13. Рішення Європейського Суду у справі Ірландія проти Сполученого Королівства Великобританія від 18 січня 1978 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.echr.coe.int/echr>
14. Рішення Європейського Суду у справі «Аллєне де Рібермон проти Франції» від 7 серпня 1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.echr.coe.int/echr>
15. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Голдер проти Сполученого Королівства» від 21 лютого 1975 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.echr.coe.int/echr>
16. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Вейт і Кеннеді проти Німеччини» від 18 лютого 1999 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.echr.coe.int/echr>
17. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Принц Ліхтенштейну Ханс-Адам II проти Німеччини» від 12 липня 2001 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.echr.coe.int/echr>
18. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Шулер-Цфагтен проти Швейцарії» від 24 квітня 1984 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.echr.coe.int/echr>
19. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Дикме проти Туреччини»

від 11 липня 2000 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.echr.coe.int/echr>

20. Теорія держави і права : підручник / кол. авт.; кер. авт. кол. О.А. Ведерніков. – К.; Дніпропетровськ, 2014.

21. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Шапман проти Сполученого Королівства» від 18 січня 2001 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.echr.coe.int/echr>

22. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Дела Делкур проти Бельгії» та у справі «Борже проти Бельгії» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.echr.coe.int/echr>

23. Вильдхабер Л. Роль и значение прецедентов в деятельности Европейского суда по правам человека / Л. Вильдхабер // Право и политика. – 2001. – № 8. – Режим доступа: <http://www.nbpublish.com>

24. Туманов В.А. Автономное толкование понятий в практике Европейского суда по правам человека / Туманов В.А. // Конституционное право: восточноевропейское обозрение. – 2003. – № 5(44). – С. 107.

Завгородний В. А. Правовые стандарты Европейского Суда по правам человека и их соотношение с прецедентами. Исследованы вопросы относительно сущности правовых стандартов, которые выработаны в решениях Европейского Суда по правам человека, как источников права, их признаков, значения и функций, а также соотношения с правовыми прецедентами.

Ключевые слова: правовой стандарт, решение Европейского Суда по правам человека, источник права, правовой прецедент, толкование права.

Zavgorodniy V. A. Legal standards of the European Court on Human Rights and their correlation with precedents. The article deals with research of questions in relation to essence of legal standards that is mine-out and envisaged in the decisions of European Court on human rights as sources of right.

It is found out in the process of research, that for today does not exist the clearly defined notion "legal standard". Scientists are work out only the row of the scientific going near understanding of concept " internationally legal standard". However the analysis of scientific positions of scientists in relation to essence of concept " internationally legal standard" specifies on that for today as yet there is not the only going near his understanding, however it should be noted that his appearance is bound to the results of activity of certain international institutes.

The European Court does not use in decisions a term legal standards for denotation of the attitude toward a concrete legal problem. It is however possible to distinguish next peculiar to them signs: repeated of reiteration of the once expounded position the European court in relation to the certain right assured by Convention; legal standards of the European court are the basis of argumentation and ground of decision that darts out Court; they are always contained in an explain part of this decision.

Unlike a precedent that predetermines the decision of business essentially, legal positions - it only a legal tool the use of that quite not influences Court on the result of case.

It is set on results research, that legal standards are a general rule, by the set forth Court on the basis of totality of precedents of the European court from the certain category of businesses. Legal standards are generalization of practice of interpretation of Cramps of rights and freedoms of man, assured by Convention and Protocols to her, that becomes legal framework of decreets of the corresponding situations related to application of these rights.

Keywords: legal standard, decisions of the European Court on Human Rights, source of law, legal precedent, interpretation of law.

Надійшла до редакції 29.09.2014